

FAKULTA
HUMANITNÍCH STUDIÍ
Univerzita Karlova

Etnologický ústav
Akademie věd ČR

Etnologický ústav AV ČR a Fakulta humanitních studií UK pořádají workshop

SLEPÁ MÍSTA DĚJIN ČESKÉ ETNOLOGIE/ANTROPOLOGIE

čtvrtek 14. října 2021 od 9.30 hodin

zasedací místnost Etnologického ústavu AV ČR, Na Florenci 3, Praha 1, 5. patro

DOPOLEDNÍ BLOK

9.30 hodin registrace

9.50–10.00 hodin PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D., Etnologický ústav AV ČR
Úvodní slovo

10.00–10.20 hodin Mgr. Nikola Balaš, Ph.D., Etnologický ústav AV ČR

Dějiny etnografie a folkloristiky jinak

Ve svém příspěvku bych rád vypíchl tři teze ze své disertační práce o etnografii a folkloristice v období pozdního socialismu (1969–1989). První teze vystupuje proti představě, že etnografie byla ryze popisnou a neteoretickou disciplínou. Druhá teze se vymezuje vůči představě, že mezi tradicí československé etnografie a folkloristiky na straně jedné a tradicí francouzsko-anglo-americké antropologie existují propastné epistemologické rozdíly. Třetí teze uznává, že mezi etnografií a antropologií existují podstatné odlišnosti, nicméně ty je zapotřebí hledat v rovině profesionálního habitusu, nikoli v rovině epistemologické.

10.20–10.40 diskuse

10.40–11.00 hodin prof. PhDr. Josef Kandert, CSc., Fakulta humanitních studií
Univerzity Karlovy

Etnologická studia náboženství. Ateistická stopa v religionistických studiích

Příspěvek pojedná a rozebere díla Otakara Pertolda (1884–1965) a Otakara Nahodila (1923–1995).

11.00–11.20 diskuse

11.20–11.40 hodin PhDr. Jiří Woitsch, Ph.D., Etnologický ústav AV ČR

Česká antropologie ve službách KGB

V návaznosti na recentní diskuse v „západní“ antropologii (David H. Price, Katherine Verdery) o vztahu antropologie a antropologů k tajným službám v éře tzv. studené války bude příspěvek tematizovat obdobné dění v Československu v šedesátých letech 20. století. Jak (přínejmenším) naznačují předběžné závěry studia archivních materiálů tehdejších výzvědných a represivních složek, případně další související prameny, vznik, vývoj a zánik „české antropologie“ a provádění dodnes pozitivně hodnocených výzkumů v Africe a Jižní i Střední Americe nesouvisel s liberalizací totalitárního režimu, ale s trendy přesně opačnými. Zájem o mimoevropský terén byl uměle vyvolán „Moskvou“ a cílem antropologických výzkumů nebylo vědecké poznání, ale zisk politického, ideologického a ekonomického vlivu v postkoloniálních zemích, popřípadě šlo o čistou zástěrku pro klasickou špionáž. Cílem referátu je nastolit a diskutovat zásadní metodologickou, resp. etickou otázku vztahující se k dějinám antropologie/etnologie ve střední Evropě v druhé polovině 20. století: Jak studovat a hodnotit projekty a osobnosti, které se zasloužily o uvedení důležitých antropologických přístupů do středoevropského prostoru a zároveň sloužily mocensko-ideologickým zájmům totalitárního režimu a byly de facto řízeny tajnými službami?

11.40–12.00 diskuse

12.00–13.00 přestávka na oběd

ODPOLEDNÍ BLOK

13.00–13.20 hodin Mgr. Nikola Balaš, Ph.D., Etnologický ústav AV ČR

Publikační habitus pražských etnografů

Hovoříme-li o habituálních rozdílech mezi etnografy a antropology, pak jedním z konkrétních případů jsou publikační návyky vědců. Pokusím se ukázat, že existovala specifická kombinace tlaků, která specifickým způsobem strukturovala publikační návyky pražských etnografů.

Jednalo se jak o tlaky, které měly původ v tehdejší socialistickém režimu, tak o tlaky, které byly vlastní vědecké komunitě etnografů. Vzniklé publikační návyky etnografů se pak zásadním způsobem lišily od publikačních návyků francouzsko-anglo-amerických etnografů.

Tento příspěvek je konkrétním rozvedením teze, že mezi etnografií a antropologií existují podstatné odlišnosti, nicméně ty je zapotřebí hledat v rovině profesionálního habitu, nikoli v rovině epistemologické, a je rovněž reakcí na jednu z námitek v posudku Jiřího Woitsche na mou disertační práci.

13.20–13.40 diskuse

13.40–14.00 hodin PhDr. Dana Bittnerová, CSc., Fakulta humanitních studií

Univerzity Karlovy

„Zeštíhlení“ ČSAV: Ztráta, nebo expanze pro obor etnologie

Vědní obory jsou tvořeny věděním, institucemi a lidmi – odborníky. Proměnu oboru etnologie, která přichází po roce 1989, lze sledovat jak ve vztahu k rozšíření témat, epistemologických východisek a teoreticko-metodologických přístupů, tak ve vztahu k institucím – jejich profilaci a vzniku dalších pracovišť a platform. Nicméně dějiny oboru lze uvažovat i v kontextu kariérních drah lidí, kteří se k oboru hlásili nebo s ním byli spojováni. V rámci příspěvku se pokusím otevřít otázku, jaký byl potenciál „socialistické“ etnologie na počátku devadesátých let. Konkrétně mě zajímají kariéry lidí, kteří byli do začátku devadesátých let zaměstnaní na pražském pracovišti Ústavu pro etnografii a folkloristiku ČSAV v Praze a v důsledku strukturálních změn na úrovni vědy a jejího financování odešli. Chci diskutovat jejich následný profesní vývoj, resp. zvažovat potenciál oboru na novém trhu práce, a tedy v podstatě se zabývat dosahem oboru a jeho vkladem do dalších oblastí vědecké, muzejní, odborné, vzdělávací a jiné práce. Kladu si tedy otázku, jak rozumět procesu řízeného „zeštíhlení“ ČSAV ve vztahu k oboru etnologie. Příspěvek bude otevřením daného tématu.

14.00–14.20 diskuse

14.20–15.00 závěrečné slovo a volná diskuse